

BMP.0790.4.3.2024

Pan
Marcin Wiącek
Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

w odpowiedzi na wystąpienie Pana Rzecznika z 24 czerwca 2024 r.¹, uprzejmie przedstawiam następujące informacje.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 12 czerwca 2024 r. w sprawie czasowego zakazu przebywania na określonym obszarze w strefie nadgranicznej przyległej do granicy państwowej z Republiką Białorusi² zostało wydane na podstawie art. 12a ustawy z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej³. Brzmienie ww. artykułu umożliwia wprowadzenie zakazu przebywania na określonym obszarze w strefie nadgranicznej i jest zbliżone konstrukcją do przepisu art. 9 ww. ustawy, umożliwiającego wprowadzenie przez wojewodę zakazu przebywania na niektórych odcinkach pasa drogi granicznej. Należy podkreślić, że wspomniany art. 9 w podobnym brzmieniu funkcjonuje od 19 listopada 1990 r., tj. daty wejścia w życie ustawy o ochronie granicy państwowej. Co istotne, przedmiotowa regulacja była wielokrotnie stosowana przez właściwych wojewodów.

Warto wskazać, że to przepisy rangi ustawowej w art. 12a ustawy określają przypadki, w których możliwe jest wprowadzenie czasowego zakazu przebywania na określonym obszarze w strefie nadgranicznej, a jednocześnie ustawodawca przesądził, że przedmiotowy zakaz może zostać wprowadzony poprzez wydanie rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, po zasięgnięciu opinii Komendanta Głównego Straży Granicznej. Wśród katalogu przypadków, które ustawodawca wymienia jako uzasadnione do wprowadzenia zakazu jest konieczność zapewnienia bezpieczeństwa lub porządku publicznego w strefie nadgranicznej w związku z zagrożeniem życia lub zdrowia ludzi, lub mienia, wynikającym z przekraczania granicy państwowej wbrew przepisom prawa lub podejmowania prób takiego przekraczania, lub uzasadnionym ryzykiem popełniania innych czynów zabronionych. Jednocześnie na poziomie przepisów ustawowych został określony katalog podmiotów, których przedmiotowy zakaz nie dotyczy, a dodatkowo ustawodawca wprowadził możliwość dla właściwego

¹ O sygn. XI.543.438.2024.KM.

² Dz. U. poz. 861.

³ Dz. U. z 2024 r. poz. 388.

miejscowo komendanta placówki Straży Granicznej na zezwolenie na przebywanie na obszarze objętym zakazem także innych osób.

W II kwartale 2024 r. nastąpiło znaczne nasilenie presji migracyjnej na polsko-białoruskim odcinku granicy państwowej. Przedmiotowy proceder, utrzymujący się od połowy 2021 r., dotyczy cudzoziemców z państw wysokiego ryzyka migracyjnego, którzy w zorganizowanych grupach, często kilkudziesięcioosobowych, usiłują przekroczyć tzw. „zieloną granicę” z terytorium Białorusi do Rzeczypospolitej Polskiej. Wspomniana presja została sztucznie wykreowana przez władze Białorusi jako element działań hybrydowych mających na celu destabilizację Polski i innych Państw Członkowskich Unii Europejskiej.

W ostatnim czasie zaobserwowano wzrost brutalizacji zachowania osób usiłujących nielegalnie przekroczyć granicę państwową. Migranci coraz częściej zachowują się w sposób agresywny i atakują polskie patrole – rzucają w stronę funkcjonariuszy i żołnierzy kamieniami, butelkami oraz tłącymi się konarami. W posiadaniu migrantów zauważano również niebezpieczne narzędzia, w tym noże, zastrzone kije, konary z nabitymi gwoździami, gaz pieprzowy czy paralizatory. Duże grupy próbują przekroczyć granicę w sposób siłowy, a ich działania są koordynowane i dobrze zorganizowane. W tym miejscu należy zwrócić uwagę na przypadki poważnego ranienia (w 1 przypadku ze skutkiem śmiertelnym) żołnierzy Wojska Polskiego oraz funkcjonariuszy Straży Granicznej (SG). Dodatkowo, w mediach społecznościowych pojawiają się materiały, w których służby białoruskie instruują migrantów jak atakować polskich funkcjonariuszy i żołnierzy.

Wymaga także podkreślenia, że zakaz przebywania nie został wprowadzony na całej długości polsko-białoruskiej granicy, lecz na wybranym, najbardziej niebezpiecznym odcinku.

Warto również podkreślić, że zasięg i zasady obowiązywania strefy objętej zakazem przebywania zostały skonsultowane z przedstawicielami samorządu terytorialnego, przedsiębiorcami (głównie branży turystycznej oraz przewodnikami turystycznymi), a także przedstawicielami: organizacji humanitarnej Lekarze bez Granic i innych organizacji pozarządowych, Lasów Państwowych, Białowieskiego Parku Narodowego oraz Instytutu Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk.

W odniesieniu do kwestii dopuszczenia przedstawicieli organizacji pozarządowych (organizacji społecznych i wolontariuszy działających przy granicy polsko-białoruskiej) oraz mediów do strefy zakazu przebywania, uprzejmie informuję, stosownie do dyspozycji zawartej w art. 12b ustawy o *ochronie granicy państwowej*, że właściwy miejscowo komendant placówki SG na czas określony i na określonych zasadach osobom innym niż te, których zakaz nie dotyczy, może zezwolić na przebywanie w strefie objętej zakazem.

Wprowadzone regulacje nie wykluczają również działań organizacji humanitarnych i pomocowych w zakresie przekazywania służbom informacji, dotyczących sytuacji zagrażających życiu w rejonie przygranicznym. Każda przekazywana przez organizacje informacja jest weryfikowana w celu

zdecydowania o możliwości podjęcia interwencji medycznej lub innych stosownych działań z uwzględnieniem wszystkich wymaganych w danej sytuacji aspektów.

Każdorazowo, gdy zajdzie potrzeba skorzystania ze wsparcia medycznego bądź humanitarnego ze strony organizacji pozarządowych, w strefie zakazu przebywania jest możliwy kontakt w celu oceny sytuacji i wyrażenia zgody przez właściwego komendanta placówki na przebywanie we wskazanej strefie. Podczas realizacji powyższego, należy mieć na uwadze jednoczesną konieczność zapewnienia ochrony granicy oraz wykonywania zadań służbowych, a także bezpieczeństwo zarówno funkcjonariuszy, ludności lokalnej, osób postronnych, w tym przedstawicieli mediów i organizacji pomocowych oraz niedopuszczenie do utraty życia i zdrowia przez migrantów.

Należy podkreślić fakt, że funkcjonariusze SG, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, we wszystkich swoich działaniach mają obowiązek poszanowania godności ludzkiej oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka. Jednocześnie informuję, że w zakresie działań prewencyjnych tematyka ochrony praw człowieka oraz obowiązujące w tym zakresie wytyczne, dotyczące również adekwatności stosowania środków przymusu bezpośredniego, stanowią zagadnienie omawiane na odprawach kadry kierowniczej oraz cyklicznych spotkaniach koordynatorów ds. ochrony praw człowieka z placówek Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej (POSG), jak również są przekazywane w formie pism, z którymi są zapoznawani wszyscy funkcjonariusze POSG. Na bieżąco są realizowane także szkolenia dla funkcjonariuszy z zakresu praw podstawowych oraz przestrzegania praw człowieka przez pełnomocnika ds. Ochrony Praw Człowieka, Międzynarodową Organizację do spraw Migracji (IOM) oraz Ośrodek Szkoleń Specjalistycznych SG w Lubaniu. Prowadzone są również szkolenia w zakresie udzielania pomocy medycznej migrantom w celu niedopuszczenia do utraty przez nich życia i zdrowia.

Z poważaniem

z up. Czesław Mroczek
Sekretarz Stanu
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
(podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym)